

Jeugdige zedendelinquenten en geweldplegers

Een vergelijking op grond van de Pittsburgh Youth Study

A.Ph. van Wijk, R. Loeber, H. Ferwerda, A. Smulders en R. Vermeiren*

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek komen er in Nederland jaarlijks ongeveer negenhonderd tot duizend jongeren – vaak jongens – wegens een zedendelict in aanraking met de politie. Het meest voorkomende delict is aanranding. De maatschappelijke aandacht voor jongeren die zedendelicten plegen is de laatste jaren enorm toegenomen. Werd het seksueel delinquent gedrag van jongeren daarvoor nogal eens gebagatelliseerd, tegenwoordig nemen instanties als politie, Raad voor de Kinderbescherming en instellingen voor geestelijke gezondheidszorg dergelijk gedrag serieus. Ook op wetenschappelijk terrein is een toename van de aandacht voor deze groep jeugdige delinquenten te constateren, afgemeten aan het aantal publicaties dat over dit onderwerp de laatste jaren is verschenen, niet alleen in Nederland, maar ook in andere Europese landen (voor een overzicht zie Bullens en Van Wijk, 2004).

Een van de discussies in de literatuur betreft de vraag in hoeverre jeugdige zedendelinquenten zich onderscheiden van jongeren die andere delicten dan zedenmisdriven plegen. Het antwoord op die vraag is om verschillende redenen van belang. Inzicht in de unieke kenmerken van jeugdige zedendelinquenten kan vertaald worden naar bijvoorbeeld de politiepraktijk en naar die van de medewerkers

* De eerste auteur werkt als onderzoeker bij de Politieacademie en is als universitair docent criminologie verbonden aan de Erasmus Universiteit. De tweede auteur is hoogleraar aan de University of Pittsburgh en tevens hoogleraar jeugddelinquentie aan de VU. De derde auteur is criminoloog en directeur van Advies- en Onderzoeksgroep Beke te Arnhem en de vierde auteur verzorgt onder andere de statistische verwerking van onderzoeksgegevens bij datzelfde bureau. De laatste auteur is universitair docent kinder- en jeugdpsychiatrie, verbonden aan het VU medisch centrum te Amsterdam en bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie aan de Universiteit Leiden. Dit artikel is een bewerking van: Wijk, A.Ph. van, Loeber, R., Vermeiren, R., Doreleijers, Th.A.H. en R.A.R. Bullens, *Violent juvenile sex offenders compared with violent non-sex offenders: findings from the Pittsburgh Youth Study*, dat ter publicatie is aangeboden aan *Sexual abuse: a journal of research & treatment*. De auteurs danken de staf van de *Life History Study* in Pittsburgh voor hun assistentie en uitleg.

van de Raad voor de Kinderbescherming. Zij kunnen gerichter vragen stellen en daarmee mogelijk ook effectiever uitvoering geven aan hun onderzoek. Een belangrijke vraag voor de raadsmedewerkers is bijvoorbeeld welke jeugdige zedendelinquenten een persoonlijkheidsonderzoek moeten ondergaan en welke niet. Hetzelfde kan ook gelden voor de rapporteurs pro justitia die te maken krijgen met jeugdige zedendelinquenten en een selectie moeten maken van verschillende onderzoeksinstrumenten. Een goed advies aan de justitiële autoriteiten kan ertoe leiden dat de aard van de afdoening in overeenstemming is met de ernst van de feiten en de behoeften van de jeugddelinquenten, gelet op hun eventuele achterliggende problematiek. Vraag hierbij is onder meer of jeugdige zedendelinquenten een specifieke behandeling moeten ondergaan. Voorkomen moet worden dat jongeren dure behandelinterventies krijgen, terwijl ze daarvoor niet in aanmerking komen en dat jongeren die wel in aanmerking komen niet ten onrechte van specifieke behandeling verstoken blijven. Niet elk zedenmisdrif is een uiting van een in seksueel opzicht verstoorde ontwikkeling, maar kan evengoed een uiting zijn van een meer algemene delinquente levensstijl.¹ Het spreekt voor zich dat de samenleving als geheel ook gebaat is bij een effectieve aanpak van de problematiek; mogelijk kan een juiste behandeling recidive voorkomen. De stand van zaken in de literatuur omtrent de kwestie van de verschillen tussen zedendelinquenten en niet-zedendelinquenten laat geen eenduidige conclusies toe. Dit heeft er onder meer mee te maken dat jeugdige zedendelinquenten een heterogene groep vormen. Als hiermee geen rekening wordt gehouden, kunnen eventuele verschillen tussen subtypen niet zichtbaar worden. Er zijn verschillende manieren om jeugdige zedendelinquenten in te delen. Zo kijken sommige onderzoekers naar het onderscheid tussen verkrachters en aanranders van leeftijdgenoten versus de jongeren die kleine kinderen misbruiken,² of naar het onderscheid tussen generalisten en specialisten (Van Wijk en Ferwerda, 2000), of naar jongeren die in groepsverband zedendelicten begaan of dat juist alleen doen (Bijleveld en Hendriks, 2003; Looije, Bijleveld e.a., 2004; De Wree, 2004). Een ander

1 Uit een vergelijkend onderzoek tussen gedetineerde jeugdige zedendelinquenten en niet-zedendelinquenten komt naar voren dat beide groepen qua achtergronden en kenmerken (ook psychopathologie) veel op elkaar lijken. Toch krijgen de zedendelinquenten vaker een PIJ-maatregel opgelegd. Zie A.Ph. van Wijk, C. Vreugdenhil e.a., 2004.

2 In dit verband kunnen voor de Nederlandse situatie onder meer de volgende publicaties worden genoemd: J. Hendriks, C. Bijleveld e.a., 2002; A.Ph. van Wijk, 1999; A.Ph. van Wijk, J. van Horn e.a., 2003.

onderscheid, dat verder in dit artikel als uitgangspunt wordt genomen, heeft betrekking op de zogenoemde *hands-off* en *hands-on* delicten. Bij de *hands-on* delicten is er fysiek contact tussen pleger en slachtoffer. Denk hierbij aan aanranding en verkrachting. Bij de *hands-off* delicten ontbreekt het fysieke contact. Exhibitionisme en voyeurisme zijn hiervan voorbeelden.

Een andere reden waarom er geen eenduidige conclusies mogelijk zijn aangaande de verschillen of overeenkomsten tussen jeugdige zedendelinquenten en niet-zedendelinquenten is dat het aantal vergelijkende studies zeer beperkt is.³ Bovendien – en in het verlengde van het voorgaande – verschillen de hanteerde onderzoeksmethoden, de operationalisatie van begrippen, de samenstelling en de omvang van de onderzoeksgroepen. Tot slot is een belangrijk punt dat vrijwel alle onderzoeken cross sectioneel van opzet zijn. Er zijn weinig prospectief longitudinale studies naar jeugdige (zedendelinquenten). Dat laatste is essentieel vanwege de mogelijkheid om voorspellende risicofactoren te identificeren. Dergelijk onderzoek is in Nederland (vooralsnog) niet voorhanden. Een mogelijkheid om zicht te krijgen op de voorspellende waarde van risicofactoren is door gebruik te maken van buitenlandse longitudinale studies. Als de groep groot genoeg is, kan in dergelijke onderzoeken een redelijk aantal zedendelinquenten voorkomen. Het voordeel is dat er geen kostbaar grootschalig onderzoek in Nederland nodig is voor deze specifieke groep jeugddelinquenten. Een nadeel betreft de beperkte vergelijkbaarheid vanwege socio-culturele verschillen. Niettemin kunnen resultaten uit buitenlandse studies meer richting geven aan gedetailleerd vervolgonderzoek in Nederland.

In deze bijdrage vergelijken we een groep zedendelinquenten die zich schuldig hebben gemaakt aan *hands-on* delicten, voornamelijk aanranding en verkrachting, en jongeren die geweldsdelicten hebben begaan, maar geen zedenmisdrijven. Sommige auteurs suggereren dat met name de subgroep van verkrachters sterk op gewelddadige delinquenten lijkt, omdat verkrachting op zich een agressieve handeling is (zie bijvoorbeeld Gudjonsson en Sigurdsson, 2000; Van Ness, 1984). De vraag is dan waarom sommige jeugdigen wel geweldsdelicten plegen, maar geen zedenmisdrijven, terwijl andere dat wel doen. Anders gezegd, vormen jeugdige aanranders/verkrachters een aparte groep delinquenten of zijn ze te beschouwen als 'gewone' geweldsdelin-

30 Het gaat om ongeveer dertig vergelijkende studies, waarvan het merendeel afkomstig is uit Angelsaksische landen.

quenten die zich ook schuldig maken aan verkrachting?

Het doel van dit onderzoek is na te gaan in hoeverre jeugdige zedendelinquenten zijn te onderscheiden van niet-zedendelinquenten, in het bijzonder geweldsdelinquenten, met betrekking tot individuele, familie-, *peer*- en demografische factoren. Daartoe is gebruikgemaakt van gegevens uit een prospectief longitudinaal onderzoek, de Pittsburgh Youth Study (PYS). De volgende onderzoeksvragen werden hierbij geformuleerd:

- wat is de prevalentie van zedendelinquenten en -delicten in de onderzoeksgroep?
- welke factoren onderscheiden geweldsdelinquenten, inclusief zedendelinquenten, van andere groepen delinquenten? en,
- op welke factoren verschillen zedendelinquenten van geweldsdelinquenten?

Methoden

Onderzoeksgroep en instrumenten

De PYS is een prospectief longitudinaal onderzoek dat in 1987 gestart is en tot doel heeft inzicht te geven in de ontwikkeling van jeugddelinquentie, geestelijke gezondheidsproblemen en middelengebruik (Loeber, Farrington e.a., 1998). De onderzoeksgroep bestaat uit jongens die respectievelijk in de eerste, de derde en de zevende klas (*grade*) zaten. Deze jongens zijn op toevalsbasis geselecteerd en waren aan het begin van het onderzoek 7, 10 en 13 jaar. Er wordt in de PYS gesproken van de jongste, middelste en oudste groep. Per groep werden initieel 850 jongens gescreend (fase S), met als doel hieruit *high risk* jongeren te selecteren. Deze selectie gebeurde aan de hand van *self report* vragenlijsten en een gestandaardiseerde vragenlijst, de *Child Behavior Checklist* (CBCL) voor de ouders en leraren. Eerst werd ongeveer 30% van de jongeren (ongeveer 250 per leeftijdsgroep) met het meest ernstige probleemgedrag geselecteerd. Vervolgens werden uit de overige 70% nog eens zo'n 250 jongeren at random uitgekozen. Voor de jongste groep kwam het totaalaantal tijdens follow-up te onderzoeken jongeren op 503, voor de middelste groep op 508 en voor de oudste groep op 506: in totaal 1.517 jongens. De helft had een Afro-Amerikaanse en de andere helft een blanke etnische achtergrond.

In de screeningsfase werd retrospectief informatie verzameld over de jongeren. Daarna werden de jongens, hun ouders/verzorgers en leraren elk half jaar (later eens in het jaar) benaderd om informatie te verstrekken over verschillende onderwerpen. Er werd gebruikgemaakt van gestandaardiseerde vragenlijsten, zoals de CBCL, DISC (*Diagnostic Interview Schedule for Children*) en YSR (*Youth Self Report*). Daarnaast werden voor deze groep jongens, die uit een stedelijk en overwegend lage sociaal-economische klasse afkomstig zijn, vragenlijsten aangepast c.q. nieuw ontwikkeld. Bij officiële instanties zijn geregistreerde criminaliteitsgegevens opgevraagd. Voor het hier gerapporteerde onderzoek werd gebruikgemaakt van de eerste veertien onderzoeksfases van de oudste groep (tot en met 23 jaar) en van de eerste zeven onderzoeksfases van de middelste groep (tot en met 13 jaar). Uitvalpercentages voor beide groepen zijn laag: 95% van de deelnemers in de middelste groep en 87% van de deelnemers in de oudste groep zijn bij het onderzoek betrokken gebleven. Dit is een hoge respons, gezien het feit dat het hier voor een belangrijk deel om *high risk* jongeren gaat.

De jongeren, hun ouders en leerkrachten werden uitvoerig bevroegd over onderwerpen op verschillende domeinen: individuele factoren, gezinskenmerken, peer- en demografische factoren (zie figuur 1). Voor gedetailleerde informatie over de inhoud en meting van de onderwerpen verwijzen we naar Loeber e.a. (1998).

Figuur 1: Domeinen en onderwerpen (Loeber e.a., 1998)

Jongere	Gezin	Peers	Demografie
Delinquentie	Disciplineren	Peer delinquentie en middelengebruik	Demografie/Soc. Econ. Status (Ses)
Middelengebruik (drugs/alcohol)	Supervisie/betrokkenheid	Prosociale <i>peers</i>	Buurt/omgeving
Psychopathologie en gedragsproblemen	Positieve opvoedingstijl	Antisociale <i>peers</i>	
Seksueel gedrag	Communicatie		
Attitudes jongere	Relaties/onderlinge verhoudingen		
Competenties	Stress bij moeder		
	Psychopathologie bij ouders		

Statistische analyses

Ten behoeve van de statistische analyses werd de totale onderzoekspopulatie in vijf groepen opgesplitst op basis van het type delict en de ernst ervan (Loeber e.a., 1998). Delictinformatie werd verzameld aan de hand van de informatie van de jongeren zelf, hun ouders en leerkrachten, en de registraties van de rechtbank. De volgende groepen werden onderscheiden:

- 1) *Zedendelinquenten*. Jongeren in deze groep (n = 49; 13 in de middelste en 36 in the oudste groep) hadden ten minste één zedenmisdrijf gepleegd (voornamelijk geregistreerd). Zedenmisdrijven omvatten voornamelijk verkrachting, aanranding of een combinatie van beide. De hands-off zedendelicten werden uitgesloten.
- 2) *Geweldsdelinquenten (officiële registratie)*. Dit zijn degenen die veroordeeld zijn voor een geweldsdelict (n = 89) zoals moord/doodslag, (gewapende) overvallen of ernstige mishandeling,
- 3) *Geweldsdelinquenten (zelfrapportage)*. Deze groep omvat jongeren (n = 189) die niet geregistreerd staan voor een geweldsdelict, maar wel positief geantwoord hebben op minimaal een van de volgende vragen: 'heb je iemand aangevallen met een wapen met de bedoeling om die persoon letsel toe te brengen of om te brengen?' 'heb je wapens en/of geweld gebruikt om geld of goederen van iemand te verkrijgen?'
- 4) *Matig ernstig delinquenten jongeren*. Deze groep (n = 435) heeft zich onder andere schuldig gemaakt aan vermogensdelicten (bijvoorbeeld inbraak, diefstal van een fiets/skateboard, diefstal uit een auto), lichte geweldsdelicten (vechtpartijen in groepsverband of verboden wapenbezit) en drugsdelicten (verkoop).
- 5) *Licht- of niet-delinquenten jongeren*. Dit betreft jongeren (n = 252) die geen enkel delict hebben gepleegd dan wel kleine vergrijpen, zoals het stelen van een klein geldbedrag van de ouders, winkeldiefstal van een geringe waarde, zwartrijden en brandstichting zonder schade.

Aan de hand van Chi-kwadraattoetsen voor categorische variabelen en T-toetsen voor continue variabelen zijn de verschillen tussen de groepen onderzocht. Gelet op het grote aantal getoetste variabelen is de significantiewaarde gesteld op 0.01. Vanwege het betrekkelijk kleine aantal zedendelinquenten in deze studie spreken we van een

trend als de p-waarde ligt tussen de .01 en .05. Teneinde de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, vergelijken we de volgende groepen: geweldplegers (groepen 1, 2 en 3) versus de matig ernstige / licht- of niet-delinquenten (groepen 4 en 5). Hiermee wordt duidelijk in hoeverre de groep geweldplegers en zedendelinquenten afwijken van de overige delinquente jongeren. Vervolgens vergelijken we de zedendelinquenten (groep 1) met de geweldplegers (groepen 2 en 3).

Resultaten

Prevalentie van zedendelinquenten en -delicten

49 (4,1%; gewogen) van de 1.016 jongeren hadden een of meer zedendelicten gepleegd. Van deze 49 jongeren hadden 19 jongeren (1,6%) zich schuldig gemaakt aan verkrachting(en); 11 jongeren (0,9%) aan aanranding en 19 (1,6%) aan zowel verkrachting(en) als aanranding(en).

Vergelijking van geweldplegers (inclusief zedendelinquenten) met de overige delinquenten

Deze groepen delinquente jongeren werden vergeleken op in totaal 133 variabelen, verdeeld over de vier domeinen (jongere, gezin, peers en demografie).⁴ Hiervan waren er 80 (60%) significant ($p < .01$) verschillend (voor een uitvoerig overzicht van de risicofactoren verwijzen we naar Van Wijk e.a. (ter publicatie aangeboden)). Het ging hierbij vooral om factoren met betrekking tot het gebruik van middelen, psychopathologie, seksueel gedrag en antisociale attitudes. Verder verschilden de groepen op diverse variabelen die gingen over het gezinsfunctioneren, demografische factoren en kenmerken van de peers.

Vergelijking van zedendelinquenten en geweldplegers

Op slechts 2 van de in totaal 133 variabelen bleken zedendelinquenten significant ($p < .01$) verschillend van geweldplegers; bij vijf factoren kunnen we spreken van een trend (zie tabel 1).⁵ Ook hier past de

4 Al deze variabelen hebben betrekking op risicofactoren voor ernstig delinquent en gewelddadig gedrag bij jongeren zoals gevonden in diverse empirische onderzoeken.

5 We hebben beide groepen geweldplegers (zelfrapportage en officiële registratie) bij elkaar genomen. Door ontbrekende scores (*missings*) kunnen de aantallen per variabele verschillen.

opmerking dat een aantal gevonden verschillen op toeval kan berusten. Terughoudendheid in het interpreteren en generaliseren is derhalve geboden.

Tabel 1: Vergelijking tussen jeugdige zeden- en geweldsdelinquenten

	Zedendelinquenten		Geweldsdelinquenten		χ^2 (n); p(1)
	n	%	n	%	
Gebrekkelig schuldgevoel	16	33	135	49	4.516(324); p=.03
Weglopen van huis	12	33	25	15	6.799(204); p=.01
Etniciteit					
<i>Blank</i>	21	42.9	72	26.0	5.81(326); p=.02
<i>Afro-Amerikaans</i>	28	57.1	205	74.0	
Slechte woonomgeving	16	36.4	136	54.4	4.87(294); p=.03
Slechte staat huis	23	52.3	76	29.7	8.66(300); p=.00
Lage sociaal-economische status (Ses) van vader	11	44	26	22	5.43(145); p=.02
	n	Mean	n	mean	t-test
Delinquentie Ernst Classificatie	13	2.6	106	3.6	-3.129; p=.00

De etnische achtergrond van de plegers uit beide groepen leek verschillend. De meerderheid van de geweldplegers had een Afro-Amerikaanse etnische achtergrond, terwijl de helft van de zedendelinquenten blank was. In vergelijking met de geweldplegers bleken bij de zedendelinquenten de volgende variabelen vaker voor te komen: weglopen van huis, slechte staat van het huis waarin het gezin woont en een lage sociaal-economische status van de vader. Een kleiner percentage zedendelinquenten scoorde in vergelijking met geweldplegers op het item gebrekkelig schuldgevoel, waaruit afgeleid zou kunnen worden dat zedendelinquenten een beter ontwikkeld geweten hebben. Hoewel zedendelinquenten in vergelijking met geweldplegers meer in een slecht onderhouden huis woonden, bleek dat huis vaker in een betere woonomgeving te staan. Zedendelinquenten hadden een lagere score op de Delinquentie Ernst Classificatie.⁶ Beide groepen ver-

⁶ De delicten zijn op basis van hun ernst onderverdeeld in vijf oplopende categorieën, waarbij categorie 1 als licht en categorie 5 als zwaar wordt aangemerkt.

schilden niet als het gaat om een verleden van gewelddadig delinquent gedrag (71% voor de zedendelinquenten 77% voor de geweldplegers; $\chi^2=.591$; $p=.44$).

Discussie

Dit artikel had als doel jeugdige zedendelinquenten te vergelijken met geweldplegers op individuele, gezins-, *peer*- en demografische kenmerken. Daartoe is gebruikgemaakt van onderzoeksgegevens uit de Pittsburgh Youth Study, een prospectief longitudinale studie, waarin een groot aantal risicofactoren is onderzocht onder een grote groep jeugddelinquenten. De resultaten duiden erop dat jeugdige zedendelinquenten (in deze groep vooral verkrachters en aanranders) qua ontwikkelingsachtergronden in vrijwel alle opzichten gelijken op gewelddadige niet-zedendelinquenten. Dit type zedendelinquent kan derhalve beschouwd worden als gewelddadige jongeren die tevens een of meer zedenmisdrijven plegen. Bij hen zou het seksuele delict een uiting kunnen zijn van een algehele antisociale c.q. delinquente levensstijl en het dient verder te worden onderzocht in welke mate de gepleegde zedenmisdrijven voortkomen uit seksueel deviante opvattingen en voorkeuren (deze laatste kenmerken werden in de PYS niet onderzocht).

Jeugdige zedendelinquenten plegen naast zedenmisdrijven ook andere (geweld)delicten, echter in minder ernstige mate dan de geweldsdelinquenten, getuige de lagere score op de Delinquentie Ernst Classificatie. Jeugdige zedendelinquenten blijken vaker dan geweldsdelinquenten van huis weg te lopen, wat mogelijk verklaard kan worden doordat jeugdige zedendelinquenten een slechte thuissituatie hebben, die overigens evenals die van de geweldplegers ongunstig is. Veel internationale onderzoeken tonen aan dat de gezinnen waaruit jeugdige zedendelinquenten komen vaak erg verstoord zijn (zie voor een overzicht: Barbaree, Marshall e.a. 1998; Righthand en Welch, 2001; Ryan en Lane, 1997). Met het oog op het optimaliseren van gezinsinterventies en -behandeling lijkt gericht onderzoek naar het gezinsfunctioneren van jeugdige zedendelinquenten en andere typen delinquenten essentieel.

In dit onderzoek zijn er geen verschillen gevonden op het vlak van vriendschappen tussen zedendelinquenten en geweldplegers. Uit veel onderzoeken blijkt dat jeugdige zedendelinquenten sociale vaardig-

heden missen en daardoor vaak worden omschreven als *loners* (zie onder meer: Davis en Leitenberg, 1987; Ford en Linney, 1995; Miner en Crimmins, 1995). Echter, dit lijkt vooral te gelden voor een specifieke groep zedendelinquenten: de misbruikers van kinderen (Hendriks, Bijleveld e.a., 2002; Hsu en Starzynski, 1990; Van Wijk, Doreleijers e.a., 2001), een groep die in dit onderzoek niet of nauwelijks is vertegenwoordigd.

Een opvallende bevinding is dat jeugdige zedendelinquenten zich volgens hun ouders vaker schuldig voelen over hun antisociale gedrag dan de geweldplegers. Hierin lijken zij op licht- of niet-delinquente jongeren. In een vergelijkend Nederlands onderzoek vonden pro justitia onderzoekers een vergelijkbaar resultaat: jeugdige zedendelinquenten hadden een beter ontwikkeld geweten (Van Wijk, Van Horn e.a., 2003). Wat betreft de toekomst van deze jongeren kan men veronderstellen dat jeugdige zedendelinquenten met een beter ontwikkeld geweten ook een beter behandelperspectief hebben.

We hebben in dit onderzoek gevonden dat zedendelinquenten vaker een blanke achtergrond hebben dan geweldplegers, die overwegend van Afro-Amerikaanse afkomst zijn. Ook in een Nederlands onderzoek zijn we tot een vergelijkbare bevinding gekomen, namelijk dat zedendelinquenten meer dan andere delinquenten een autochtone achtergrond hebben, maar dat lijkt vooral te gelden voor de misbruikers van kinderen. Bij verkrachters en aanranders lijkt het vooral te gaan om allochtone jongeren (zie Van Wijk, Van Horn, 2003; Van Wijk, Mali e.a., in voorbereiding). Buitenlands onderzoek naar de etniciteit van zedendelinquenten laat uiteenlopende resultaten zien. Dat kan een gevolg zijn van de verschillende samenstellingen van de onderzoeksgroepen. Net als voor de Amerikaanse situatie kan het voor de Nederlandse situatie zinvol zijn om in vervolgstudies na te gaan of de etnische achtergrond van jeugdige (zedendelinquenten) samenhangt met een specifiek profiel wat betreft persoonlijkheidskenmerken en probleemgedrag. Mocht dit het geval zijn dan kunnen eventuele sanctie- en behandelingsmodaliteiten beter aansluiten bij de noden van specifieke (sub)groepen. Verder blijkt uit dit onderzoek dat de vaders van jeugdige zedendelinquenten een lage sociaal-economische status (Ses) hebben. Alhoewel de gezinnen in de relatief betere buurten wonen, is de Ses lager en zijn hun huizen relatief slecht onderhouden (slechte staat van onderhoud, vervuild/verwaarloosd). In Nederland bestaat geen onderzoek omtrent dit aspect en omdat de behuizing en woonomgeving in Nederland zeer verschillend zijn van de Amerikaanse

manier van leven, kan deze bevinding niet zomaar veralgemeniseerd worden. Verder onderzoek op dit vlak lijkt ook in ons land aangewezen.

Een beperking van dit onderzoek is onder andere dat specifieke variabelen die samenhangen met seksuele delinquentie niet werden bevestigd. Afwezige, maar mogelijk belangrijke variabelen zijn de seksueel deviante opvattingen en -fantasieën, de modus operandi en empathie (Burke, 2001; Ward, Hudson e.a., 1995; Ward, Keenan e.a., 2000; Hunter, Hazelwood e.a., 2000). Nader onderzoek in Nederland zou aan deze aspecten, gerelateerd aan verschillende subtypen zedendelinquenten, aandacht moeten schenken, omdat ze een belangrijk aangrijpingspunt kunnen zijn voor behandeling en andere interventies. Het feit dat iemand een zedenmisdrijf pleegt en daarnaast een scala aan andere delicten, kan maken dat die persoon eerder als een vermogensdelinquent of geweldpleger moet worden aangemerkt dan als zedendelinquent. Voor deze delinquenten zou wellicht een generieke interventie geschikt zijn in plaats van of naast behandelingsmethoden die specifiek gericht zijn op het seksuele aspect van het delictgedrag. Uiteraard is er een (kleine) groep die vanuit seksueel deviante opvattingen en voorkeuren zedenmisdrijven pleegt. Zij vormen vermoedelijk meer een gevaar in termen van zedenrecidive. Vermoedelijk betreft het vooral misbruikers van kleine kinderen,⁷ maar ook sommige persistente verkrachters/aanranders en exhibitionisten kunnen mogelijk tot deze groep gerekend worden. Het is van belang dat politie- en justitiefunctionarissen getraind worden in het herkennen van risicosignalen en dat er degelijke instrumenten worden ontwikkeld waarmee in een zo vroeg mogelijk stadium een indicatie kan worden verkregen van eventuele seksueel afwijkende fantasieën en gedragingen van jeugdige zedendelinquenten.

⁷ Uit Nederlands recidiveonderzoek blijkt dat bij misbruikers van kinderen sprake is van zedenrecidive. Zie: Hendriks en Bijleveld, 2004.

Literatuur

- Barbaree, H.E., W.L. Marshall e.a.**
The development of deviant sexual behaviour among adolescents and its implications for prevention and treatment
The Irish journal of psychology, 19e jrg., nr. 1, 1998, p. 1-31
- Bijleveld, C., J. Hendriks**
Juvenile sex offenders; differences between group and solo offenders
Psychology, crime and law, 9e jrg., 2003, p. 237-245
- Bullens, R.A.R., A.Ph. van Wijk**
European perspectives on juveniles who sexually abuse
In: O'Reilly, Marshall e.a. (red.), *Handbook of clinical interventions for young people who sexually abuse*, Brunner-Routledge, 2004, p. 468-478
- Burke, D.M.**
Empathy in sexually offending and non-offending adolescent males
Journal of interpersonal violence, 16e jrg., 2001, p. 222-233
- Davis, G.E., H. Leitenberg**
Adolescent sex offenders
Psychological bulletin, 101e jrg., 1987, p. 417-427
- Ford, M.E., J.A. Linney**
Comparative analysis of juvenile sexual offenders, violent nonsexual offenders, and status offenders
Journal of interpersonal violence, 10e jrg., nr. 1, 1995, p. 56-70
- Gudjonsson, G.H., J.F. Sigurdsson**
Differences and similarities between violent offenders and sex offenders
Child abuse & neglect, 24e jrg., 2000, p. 63-72
- Hendriks, J., C. Bijleveld e.a.**
Jeugdige zedendelinquenten; misbruikers van leeftijdgenoten gecontrasteerd met misbruikers van kinderen
Delikt en delinkwent, 32e jrg., 2002, p. 489-506
- Hendriks, J., C. Bijleveld**
Recidive van jeugdige zedendelinquenten; Een onderzoek naar de algemene-, zeden- en geweldsrecidive van in JJI Harreveld behandelde jeugdige zedendelinquenten
NSCR, Leiden, 2004
- Hsu, L.K.G., J. Starzynski**
Adolescent rapists and adolescent child sexual assaulters
International journal of offender therapy and comparative criminology, 34e jrg., 1990, p. 23-30
- Hunter, J.A., R.R. Hazelwood e.a.**
Juvenile-perpetrated sex crimes; patterns of offending and predictors of violence
Journal of family violence, 15e jrg., 2000, p. 81-93
- Loeber, R., D.P. Farrington e.a.**
Antisocial behavior and mental health problems; explanatory factors in childhood and adolescence
London, LEA, 1998
- Looije, D., C. Bijleveld e.a.**
Gedwongen seks als groepsactiviteit; een dossierstudie naar

groepszedendelicten

Tijdschrift voor seksuologie, 28e jrg., 2004, p. 183-196

Miner, M.H., C.L.S. Crimmins

Adolescent sex offenders; issues of etiology and risk factors.

In: B.K. Schwartz en H.R. Cellini (red.), *The sex offender; new insights, treatment innovations, and legal developments Volume II*, (p. 9-1 – 9-15), Kingston, NJ, Civic Research Institute, Inc., 1995

Ness, S.R. van

Rape as instrumental violence; a study of youth offenders

Journal of offender counseling, services, and rehabilitation, 9e jrg., 1984, p. 161-170

Righthand, S., C. Welch

Juveniles who have sexually offended; a review of the professional literature

Washington, U.S. Department of Justice, OJJDP-report, 2001

Ryan, G., S. Lane

Juvenile sexual offending; causes, consequences and corrections

San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1997

Ward, T., S.M. Hudson e.a.

Cognitive distortions and affective deficits in sex offenders; a cognitive deconstructionist interpretation

Sexual abuse; a journal of research and treatment, 1e jrg., 1995, p. 67-83

Ward, T., T. Keenan e.a.

Understanding cognitive, affective, and intimacy deficits in

sexual offenders; a developmental perspective

Aggression and violent behavior, 5e jrg., nr. 1, 2000, p. 41-62

Wijk, A.Ph. van

Een verkennend onderzoek naar jeugdige zedendelinquenten

Arnhem/VU, Amsterdam, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, 1999

Wijk, A.Ph. van, Th.A.H.

Doreleijers e.a.

Kenmerken en achtergronden van jeugdige zedendelinquenten

In: R. Loeber, N.W. Slot (red.),

Ernstig gewelddadige jongeren,

Houten, Bohn, Stafleu, Van

Loghum, 2001, p. 73-95

Wijk, A.Ph. van, H.B. Ferwerda

Criminaliteitsprofielen van zedendelinquenten; een analyse van politiegegevens

Maandblad Geestelijke volksgezondheid, 12e jrg., 2000,

p. 1131-1145

Wijk, A. Ph van, J. van Horn e.a.

Jeugdige zedendelinquenten, een aparte groep?

Tijdschrift voor criminologie,

nr. 4, 2003, p. 391-400

Wijk, A.Ph. van, S.R.F. Mali e.a.

Zedencriminaliteit in Nederland; aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens

In voorbereiding

Wijk, A.Ph. van, C. Vreugdenhil

e.a.

Zijn jeugdige zedendelinquenten

anders dan niet-zedendelin-

quenten?

Proces, nr. 5, 2004, p. 205-208

Wree, E. de
*Daders van groepsverkrachting;
een daderprofiel in maatschappelijke context*
Maklu, Antwerpen/Apeldoorn,
2004